

*გურამ ბახტაძე, ბსუ-ს ქართ.
ფილოლოგიის დეპარტამენტის
ასოცირებული პროფესორი.*

პორტრეტები გრიგოლ ორბელიანის ლირიკაში

პორტრეტი, როგორც მხატვრული სახე, უმთავრესად ეპიკურ ჟანრში გვხვდება, თუმცა გრიგოლ ორბელიანის ლირიკა ამ მხრივ გარკვეულ თავისებურებას ამჟღავნებს. პოეტი ლირიკულ ქმნილებებში ხატავს პორტრეტებს, რომელთა მხატვრული შინაარსი საგანგებო შესწავლას იმსახურებს. ჩვენი საკონფერენციო მოხსენება მიზნად ისახავს, ქართველი რომანტიკოსის ლირიკაში გამოვლენილ ამ თავისებურებების შესახებ გარკვეული მოსაზრებების ჩამოყალიბებას.

გრიგოლ ორბელიანის ლირიკის შეფასებისათვის ილია ჭავჭავაძის სიტყვებიც კმარა: „სხვისა არ ვიცით და ჩვენ კი ისე გვგონია, რომ გრ. ორბელიანს, როგორც პოეტს, წინ ვერავინ გადურბენს ჩვენში, ამ მეცხრამეტე საუკუნეში. ნუთუ დიდი საქმე არ არის ჩვენთვის საბუთიანად ვიცოდეთ, ჩვენის თვალით ვნახოთ, ჩვენის ყურით გავიგონოთ, რა საგანი ჰქონია ცხოვრებისა ჩვენს გამოჩენილს კაცს, რა ნაღველი უტარებია გულში, რა იმედი და ნუგეში დაუგდია ჩვენთვის, ჩვენს ავსა და კარგს როგორ გასძლოლია და ჩვენი ავი და კარგი როგორ აღბეჭდია, როგორ ჩასჭდევია გულში, ამისთანა კაცის ისტორია ხომ ჩვენი საკუთარი ისტორიაა!..“ (ჭავჭავაძე, 1991:222). აკაკი წერეთელი სულ სხვაგვარი აზრის იყო გრიგოლ ორბელიანის ლირიკაზე. „ჩემი თავგადასავლის“ მეორე ნაწილში იგი ირონიით წერს: „მწერლობაში კვალი არ დაუსვამს...; საქართველოს ჭირვარამზე კი არ ჰფიქრობს, ლხინი აგონდება, ქეიფსა ჰნატრობს...“ (წერეთელი, 1980:804-806).

მიუხედავად იმისა, აკაკი ასე მკაცრად აკრიტიკებდა გრ. ორბელიანს, მის შემოქმედებაში ზოგჯერ ვხვდებით თემატურ, თუ ფრაზეოლოგიურ თანხვედრებს გრიგოლ ორბელიანის პოეზიასთან. მაგალითად, პოემა „სადღეგრძელოს“ დასასრულს ვკითხულობთ:

„ურდოც შეიძრა... ხმაურობს... დაჰკრეს ნალარა ცისკრისა...“

განემზადება საომრად რაზმი და რაზმი ჯარისა!

აი თოფიცა გავარდა... აი რბის ცხენი მხედრისა!

ამ მშვენიერსა დილასა, კაცს რად ჰსურს სისხლი კაცისა?“

(<http://www.nplg.gov.ge>)

„თორნიკე ერისთავის“ მესამე კარის მესამე თავში ა. წერეთელი ასე აღწერს ომის დაწყების სცენას:

შეიქმნა ბუკის, საყვირის ცემა,

ასტყდა ჭიჭყინი ზურნის საზარი...

აჰა, თენდება და ემზადება

სისხლის სათხევად ორივე ჯარი.

(<http://www.nplg.gov.ge>)

ცხადია, ორივე პოეტი მწვავე გულისტკივილს გამოთქვამს ომისა და სისხლისღვრის გამო და შესაძლებელია, გარეგნული მსგავსებაც ამ გარემოების შედეგი იყოს. თუმცა, კიდევ ერთხელ ხაზი გვინდა გავუსვათ - მსგავსება აშკარაა. შევადაროთ, აგრეთვე, გ. ორბელიანის მუხამბაზის „ნუ მასმევ ღვინოს“ (<http://poetry.ge/poets>) პირველი სტრიქონი (ნუ მასმევ ღვინოს,- უღვინოდ ვარ მთვრალი შენის ემხით...) და ა. წერეთლის „ქებათა ქების“ დასაწყისი - „**სხვებმა სვან ღვინო, მე უღვინოთაც მთვრალი ვარ პირადი ბედნიერებით**“ (<http://kids.ge/poesy-verse?id=1115>) მკითხველს ასევე არ უჭირს რიტმის მსგავსება დაინახოს აკაკი წერეთლის „ქებათა ქებისა“ და გრიგოლ ორბელიანის „იარალის“ სტრიქონებს შორის -

„ცხენთა გრიალი,

შუბთა ტრიალი,

ჯირითთ სრიალი,

ყურთ მაჯთ ბრიალი.“ (<http://poetry.ge/poets>)

„ქებათა ქება“

წყალთა ჩქრიალი,

ფოთოლთ შრიალი,

ბალახთ ბიბინი რაღაც გრძნეული“... და ა. შ.

(<http://kids.ge/poesy-verse?id=1115>)

რამ განაპირობა ეს მსგავსებებები, რომლებსაც აქ შევხებით? ამის ახსნას არ ვცდილობთ. ჩვენ მხოლოდ იმის ჩვენება გვინდა, რომ გრიგოლ ორბელიანის ლირიკაშიც ყოფილა ისეთი ელემენტები, რომლებიც აკაკი წერეთელსაც შეიძლებოდა მოსწონებოდა. ესე იგი, ყოფილა პოეზია და არა მარტო ცარიელი რიტორიკა; სამწუხაროა, რომ ამ დონის პოეტი აკაკიმ ღვინის, მწვანილისა და თევზის პოეტად მიიჩნია. გულწრფელად გვანტერესებს - რატომ მოხდა ეს? თუმცა ჩვენი სტატიის მიზანი სულ სხვა თემაა და ამიტომ გადავალთ სათაურში დასმულ საკითხზე - „პორტრეტები გრიგოლ ორბელიანის ლირიკაში“.

როგორც ცნობილია, რომანტიზმი დადგა მაღალი სტილის პოეზიასა და სახალხო პოეზიას, ფოლკლორს შორის. აღნიშნული დებულება ყველაზე მოხდენილად გრიგოლ ორბელიანის პოეზიას შეესაბამება, სადაც ჩვენ გვხვდება წმინდა სასულიერო მწერლობისათვის დამახასიათებელი მეტყველებაც და ხალხური სიტყვიერებისთვის დამახასიათებელი სისადავეც. უნდა ითქვას, რომ მეტყველების სტილი შერჩეულია თემატიკის შესაბამისად: როცა პოეტი მსჯელობს ამაღლებულ გრძნობებსა და ღვთიურ თემებზე, მიზნის მისაღწევად სტილსაც მოუხმობს, არადა მიწიერზე, ყოველდღიურობაზე, ხორციელ საკითხებზე საუბრისას სტილიც თითქოს სასაუბრო და მარტივია.

ამგვარი მიმართება შენარჩუნებულია ამა თუ იმ ლექსში ადრესატთა დახასიათების მიზნით გამოთქმულ ფრაზებშიც. ცნობილია, რომ მე-19 საუკუნე ლექსთა მიძღვნის საუკუნე იყო, თუმცა ვფიქრობთ, ძნელად მოიპოვება მეორე პოეტი, ვისაც ამდენი მიძღვნილი ლექსი ექნება დაწერილი. გრიგოლ ორბელიანმა ლექსები უძღვნა წმინდანებს, მეფეებს და ასევე უბრალო ადამიანებს. აქ გამოიხატება მისი ჰუმანიზმი და მოყვასის სიყვარული. „რასაცა გასცემ შენია, რაც არა დაკარგულია“. გრიგოლ ორბელიანს სიყვარული დაუბრუნა ქართველმა ხალხმა, რაც კიდევ ერთხელ დადასტურდა მისი დაკრძალვის დღეს, თუმცა ზოგიერთმა კრიტიკოსმა ეს შემთხვევითობად მიიჩნია. მაგ. კიტა აბაშიძე საგანგებოდ ეხება გრ. ორბელიანის დაკრძალვის ფაქტს, რომელიც არაერთმა თვითმხილველმა ეროვნული გამოღვიძების დასაწყისად შეაფასა. ერის ამგვარი მიმართება დიდი პოეტის დაკრძალვისადმი გადაჭარბებულად მიაჩნია ესთეტიკოსს და ამ გრანდიოზულ ღონისძიებაში მგოსნის პიროვნულ დამსახურებას აფერმკრთალებს: „ორბელიანის

სიკვდილისაგან გამოწვეულ ნაციონალური გრძნობის საერთო აფეთქებას“, რომელიც მოჰყვა დიდი ქართველი პოეტის ამ ქვეყნიდან გაცილებას, კიტა აბაშიძის აზრით, საერთო არაფერი ჰქონდა მის ღვაწლთან: „გრ. ორბელიანის სიკვდილი კი არ იყო მიზეზი ასეთის საერთო გრძნობების გაღვიძებისა, არა, ბედი თ-დ ორბელიანისა კიდევ იმაში იყო, რომ იმ დროს მოკვდა, როცა ქართველი ერის გრძნობა მზად იყო პირველ შემთხვევაშივე თავი ეჩინა... ამ შემთხვევად გარდაიქცა თ-დ გრ. ორბელიანის სიკვდილი.“ <http://kartvelologybooks.tsu.ge>. სამწუხაროა, რომ კრიტიკოსს. რომელსაც მიზნად დაუსახავს შემოქმედის ლიტერატურული პორტრეტის დახატვა, ამკარად ეტყობა ღვარძლი. ბუნებაში არაფერი ხდება შემთხვევით და რაღა გრ. ორბელიანი დაიტირა ხალხმა ასე შემთხვევით?

ამგვარად, დარჩა იგი ტრგიკული ბედისა და და ხვედრის პოეტად და უსამართლო კრიტიკის ობიექტად. დღემდე ვერ ვითვალისწინებთ იმას, რომ იცვლება დრო, იცვლება იდეალები და ადამიანთა შეხედულებები. არავინ აკრიტიკებს დიმიტრი ყიფიანს იმ მსოფლხედვისა და სიტყვებისათვის, რომლებიც მან წარმოთქვა შუაკაცობის ასაკში. „50-იან წლებში დ. ყიფიანი ამბობდა: „მე რუსი ვარ ჩემი სამსახურით, ლუკმა პურით, რომელსაც ვჭამ და ჩემის აზრის მიმართულებით. მე ქართველი ვარ გვარტომით და მომმეთა ენით. საჭიროა წაშლა იმ ლარისა, რომელიც ამ ორ სიტყვათა შორის არის გადებული, საჭიროა ორი სიტყვიდან: რუსი და ქართველი - ერთი სიტყვის შემუშავება, მათი მნიშვნელობის შედუღება ერთ მცნებაში სიტყვითა და საქმით, საჭიროა აგრეთვე ამ შედუღებულ სიტყვის აღბეჭდვა როგორც მთავრობის, ისე ჩვენი ხალხის შემეცნებაში.“

(<http://dspace.gela.org.ge/bitstream/123456789/6458/3/Dimitri%20Kipiani-Memuarebi.pdf>; გვ.22). არავინ აკრიტიკებს დ. ყიფიანს, რადგან მან თავისი პატრიოტობა მოწამეობრივი სიკვდილით დაამტკიცა. დიმიტრი ყიფიანის მემუარების რედაქტორი - სიმონ ხუნდაძე იქვე დასძენს: „მაგრამ ჩვენ შევცდებით, თუ ვიფიქრებთ, რომ დ. ყიფიანი ქართველი ერის დენაციონალიზაციისა და რუსებში გათქვეფის მომხრე ყოფილიყო; ყიფიანის პოლიტიკა და აზროვნება არსებითად ეწინააღმდეგებოდა ამგვარ დასკვნებს. მისი მთავარი მიზანი იყო დაცვა ამ ორი პრინციპისა, დაცვა ქართული ეროვნული ინტერესებისა და ინდივიდუალობის რუსეთის მონარქიზმის ჩარჩოებში, მისი მფარველობის ქვეშ. ამიტომ იგი

დარწმუნებული იყო, რომ ამ ორი ცნებათა შორის - ქართულ ნაციონალიზმსა და რუსულ მონარქიზმს შორის - პრინციპიალურად შეუძლებელი იყო რაიმე წინააღმდეგობის არსებობა. რომ დ. ყიფიანი დენაციონალიზაციის მტერი იყო და პრინციპიალური მომხრე ქართული ნაციონალიზმისა ამას ამტკიცებს მთელი მისი ხანგრძლივი მოღვაწეობა“(იქვე).

ეს ფრაზები, ჩვენი აზრით, ასევე მიესადაგება გრიგოლ ორბელიანს. სამწუხაროდ, „სხვა საქართველო სად არის, რომელი კუთხე ქვეყნისა? ერი პურადი, გულადი, მეზრძოლი შავის ბედისას“ მთქმელი პოეტის პატრიოტობა, რატომღაც, საექვოდ მიაჩნდა ზოგიერთს; პოეტისა, რომელიც მთელი ცხოვრება იმედითა და რწმენით შეჰყურებდა თავისი ქვეყნის მომავალს, მაგრამ ბოლოს ამგვარი რეზიუმეთი დაასრულა სიცოცხლე:

„დავბერდი, ბედს ვერ მოვესწარ, დაემხო ჩემი სამშობლო,
გულს მიკლავს უიმედობა, საფლავს ჩავდივარ სიმწარით“.

<http://poetry.ge/poets/grigol-orbeliani/poems/1331.davberdi.htm>

გრიგოლ ორბელიანის „იარალი“ 1832 წლის შეთქმულების მანიფესტად იქცა; ამ ლექსის დაწერა სასამართლომ მას ერთ-ერთ მიმღე დაწამაულად ჩაუთვალა. აკაკი წერეთელმა კი ამ ლექსის გამო დასწამა ავტორს „ლხინისა და ქეიფის პოეტობა“ – „ერთი სიტყვით, გრიგოლ ორბელიანი ლხინისა და ქეიფის დიდი მღერალია და ნეტავი იმ ხალხს, - ეს საგულისხმოა, - რომელიც ამისთანა დიდბუნებოვან შვილს წარმოშობს“ (წერეთელი, 1980: 804-806). ეს გვაგონებს ილია ჭავჭავაძის ლექსის - „გაზაფხულის“ გიორგი ბარათაშვილისეულ შეფასებას, სადაც კრიტიკოსი „გულისტკივილით“ აღნიშნავს: „გაზაფხულში“ პოეტი სულით ნატრობს საყვარელ მამულის აღყვავებას. ნეტავი დაანახვა ეხლა, საქართველო როგორ მწვანე ხავერდით ბიბინებს!!!“ (ქრესტომათია, 1954:191).

„იარალში“ გრიგოლ ორბელიანმა პირველმა შეაფასა ეროვნული გმირის მისია და ასევე პირველმა შენიშნა, რომ ქართველ ერს უკვე უჭირს გმირის წარმოშობა; ეროვნული გმირის იდეალის მნიშვნელობა მას კარგად ესმოდა. ეპოქის დისკურსიდან გამომდინარე, შექმნა პოეტმა ეროვნული გმირის ესკიზი, შეიძლება ვთქვათ პორტრეტიც. ეს არის წმინდა გიორგის ფრესკიდან აღებული

ელემენტებით გაფორმებული სახე ეროვნული გმირისა, რომელიც ვეშაპს შუბის ერთი დაკვრით სულს აფრთხოვინებს.

„ვინ აღჩნდეს გმირი,

რომ მის ძლიერი

ბედს დაძინებულს ხმა აღადგენდეს?

რომელ მარჯვენით,

ერთისა დაკვრით

უსულოდ ვეშაპს მიწას დასცემდეს?“ (<http://poetry.ge/poets>)

მხატვრული სახე ცხადად მიუთითებს, რომ მფარველი ანგელოზის - წმინდა გიორგის ხატი ღრმადაა გამჯდარი ქართველი ერის რწმენასა და ცნობიერებაში; მისი მენტალობის ქვაკუთხედი. ასევე მკაფიოდ მიუთითებს ერის ღვთიურ მისიაზე, მარად იყოს ქრისტიანობის მცველი ქვეყანა.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ გრიგოლ ორბელიანი შეეცადა მაქსიმალურად მიმსგავსებოდა მის მიერ წარმოსახული ეროვნული გმირის იდეალს პრაქტიკულადაც. რამდენად გამოუვიდა, ეძია შური რომანტიკოს პოეტს მისი ქვეყნის მტრებზე, რომლებმაც „თითო ქიშტი მაინც წაჰკრეს“ საქართველოს, ეს სხვა საკითხია.

მეორე პორტრეტი, რომელზეც აქ გვინდა ყურადღება გავამახვილოთ, თამარ მეფის ფრესკაა. არც ეს გახლავთ შემთხვევითი, რომ პოეტმა თამარ მეფეს ცალკე მიუძღვნა ქართული რომანტიკული პოეზიის შედეგრი - „თამარ მეფის სახე ბეთანიის ეკლესიაში“, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ თამარს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ეროვნულ გმირთა შორის. საყურადღებოა, ის გარემოება, რომ ამ ლექსში წმინდანი მეფის პორტრეტი არაჩვეულებრივი ორიგინალურობითაა გასულიერებული და წარსულისა და თანამედროვეობის ლოგიკური კავშირის დარღვევაზე მეტყველებს თამარის ზეცად აპყრობილი თვალნი. რომლებიც საყვედურს შეიცავენ „უღირსი“ შვილების მიმართ. ეს ორპლანიანი პოეტური პასაჟი აფიქრებს თანამედროვე მკითხველს და კიდევ ერთხელ შეახსენებს მას პიროვნულ მოქალაქეობრივ ვალდებულებას ღვთისა და ერის წინაშე.

განსაკუთრებით შთამბეჭდავია თამარის პორტრეტი, იგივე ფრესკა პოემა სადღეგრძელოში: „ვარსკვლავად გვიჩანს სახე ნათელი, თვალნი სიამის გამომაცენნი“... ასე რომ, წმინდა გიორგისა და წმინდა მეფე თამარის ვერბალური

ფრესკები პირველად მე-19 საუკუნის ქართულ პოეზიაში გრიგოლ ორბელიანის კალმით დაიწერა.

სგანგებო მსჯელობას მოითხოვს გრიგოლ ორბელიანის ლირიკაში წარმოდგენილი ჩვეულებრივი, რიგითი ადამიანების პორტრეტები: დიმიტრი ონიკაშვილის, ბეჟანა მკერვალის, მუშა ბოჭულაძის, სალომე ორბელიანის, ეკატერინე ჭავჭავაძის, ღრაფინია ოპერმანისას და სხვების. აქ ყურადღებას არ შევაჩერებთ პოეტის **იდელი** მშვენიერი მანდილოსნების პორტრეტებზე, რომლებიც საკმაოდ უხვად გვხვდება მის ლირიკაში, რადგანაც, ჩვენი აზრით, ამ მხრივ რაიმე განსაკუთრებული არაფერია. ამგვარ შემთხვევებში ორბელიანი მიმართავს ისეთ მეტაფორებს, როგორებიცაა: მზე, მთვარე, ვარსკვლავი, ვარდი და ასე შემდეგ. აგრძელებს ბესიკის გზას და ქალის მშვენიერების მაღალესთეტიკურ აღქმას ზომიერად უთანხმებს ეროტიულ ნაკადს. რაც მისი საუკუნის მამაკაცების ქალისადმი ნიშანდობლივ დამოკიდებულებაზე მიუთითებს. ამით სულაც არ გვინდა იმის თქმა, რომ გრიგოლ ორბელიანისათვის უცხოა წრფელი, ამაღლებული, პლატონური სიყვარული, რომელიც გამორიცხავს ყოველგვარ ხორციელ სწრაფვას და ღვთიურ სიყვარულს (რუსთაველი) უთანაბრდება. არამედ, ვფიქრობთ, მან ერთ-ერთმა პირველმა გაიაზრა სიყვარულის რუსთაველისეული კონცეფცია და შეეცადა თავისებურად გაეშალა თავის ლირიკაში, ამიტომაც შეიქმნა სადამო გამოსაღმებისაც“ და „დიმიტრი ონიკაშვილის დარდებიც“. „სადღეგრძელოში“ პოეტი ამბობს:

„მოვიგონოთ სივარული, რომლით სიცოცხლე გვიტკბება,
რომლის შუქი ადგვამაღლებს, რომლით სული გვინათლდება,
რომლით კაცი ბედნიერობს, მაშინ თვით ღმერთს ემსგავსება“.

ხოლო სალომეს ბეჟანა მკერვალის პირით ეუბნება:

„ნუ გწყინს, ვარდო, ყვავილთ მეფევ,
რომ ზოგჯერ იასაც ვსუნავ,
მზევ, შინ შემოდიო!

რა ვქნა, გულს ვერ ვეტყვი უარს.

ვარდიც მიყვარს, იაც მიყვარს! (<https://wikisource.org/wiki>)

რაც შეეხება ბოქულამეს (ლექსიდან „მუშა ბოქულამე“), იგი ტიპური ქალაქელი მუშა კაცია, რომელსაც სახეზე აწერია თავისი მძიმე ხვედრი. მკითხველს კი ყველაზე მეტად ის მოსწონს, რომ ამ პორტრეტში ჩანს ავტორის უდიდესი თანაგრძნობა ადრესატის მიმართ:

ნუთუ სახე არ გინახავს მუშისა?
მკერდი ღია, ოფლით გასვრილ, მტვრიანი,
ფერით რკინა, კისერჩაჟანგებული,.....
ან რა გიკვირს? – ჩემ შუბლზედა ღარები,
წვერ-ულვაში უდროდ გათეთრებული,
ნიშანია გულში ღრმათა ტკივილთა.....

მე-19 საუკუნის ქართულმა მწერლობამ არაერთი სახე შექმნა ლუკმა-პურისათვის შრომით წელში გაწყვეტილი ბოგანო კაცისა, მოგვიანებით, ე. წ. „პროლეტარისა“, მაგრამ ვერცერთმა ავტორმა ვერ ჩადო მასში იმდენი სითბო და თანაგრძნობა, რამდენიც გრ. ორბელიანმა. გრიგოლ ორბელიანის მოყვასის სიყვარული და ჰუმანიზმი ამოუცნობი არ დარჩენია ქართველ მკითხველს. „შენ იცოდი, რომ არიან ღარიბნი. არის სადღაც სიმწართა ცხოვრება“, — ასე მიმართა გარდაცვლილი პოეტის ცხედარს საზოგადოებამ.

გრ. ორბელიანის ლირიკაში წარმოდგენილ სახე-ხასიათთა გალერეაში განსაკუთრებით საინტერესოა დიმიტრი ონიკაშვილის პორტრეტი. ალბათ, არ შევცდებით თუ ვიტყვით, რომ განუმეორებელია სიყვარულით აღტაცებული რიგითი ადამიანის საკუთარი მეობის გულწრფელი აღიარება, რაც, ჯერ ერთი, კიდევ ერთხელ ნათელს ხდის სიყვარულის მაცოცხლებელ ძალას; მეორე მხრივ, დ. ონიკაშვილის უსაზღვრო ბედნიერებას გვამცნობს. როგორ ახერხებს ავტორი იმას, რომ ასე ახლოს მოიყვანოს ჩვენთან უბრალო პიროვნება და მისი გრძნობების თანაზიარი გაგვხადოს? - რა თქმა უნდა, პორტრეტით. ავტორი კალმის რამდენიმე მოსმით გვიხატავს სიყვარულის ცეცხლით დამწვარ ონიკაშვილს, რომელსაც ზოგიერთი ვერც კი უგებს და დასცინის კიდევ, მაგრამ მას არად მიაჩნია ამგვარი „ვირების“ იქედნობა. ოცნებით მოელის აივნიდან სატრფოს გადმოხედვას. ჩვენს წინაშეა ქუდჩაკეცილი, საკინძეჩახსნილი, ჩითმერდინით ყელზე, თასით ხელში ახალგაზრდა კაცი, რომელიც სიცოცხლეს შეხარის. იგი უსაზღვროდ ბედნიერი და ამაყია. ყველა მეფეზე და დიდკაცზე ძლიერია, მზადაა სამყაროს შეებრძოლოს.

საკმაოდ შთამბეჭდავია პოეტის მეგობრის – მირზეჯანა მადათოვის პორტრეტი:

ლხინის პაპა, სახით არაბისტნელი,
ღვინისა და ეშხისათვის შექმნილი,
ტოლუმბაშად დასვით ქუდ ჩაკეცილი!

უნდა ითქვას, რომ გრიგოლ ორბელიანი, როგორც ღვიძლი შვილი ეპოქისა, ცხოვრობდა თბილისის ყოველდღიურობით. მისმა პოეზიამ კი შემოგვინახა დარდიმანდი თბილისელების პოეტური სახეები. თბილისური ამქარი, თავისი სევდითა და სიხარულით, გრიგოლ ორბელიანის რომანტიზმის ერთი მძლავრი ნაკადია. ონიკაშვილები, ბეჟანა მკერვალები, კინტოები, ბოქულაძეები პოეტს ცხოვრების სინამდვილიდან აუღია.

პორტრეტი, როგორც აღვნიშნეთ, ერთ-ერთი პოპულარული ლიტერატურული ხერხია, რომელსაც მეტწილად ეპიკურ გვარში ვხვდებით. რა თქმა უნდა, იგი ლირიკაშიც გამოიყენება, მაგრამ იმ დოზითა და მიზანდასახულებით, როგორც ამას გრიგოლ ორბელიანი მიმართავს, საკუთრივ ლირიკაში, ნამდვილად იშვიათობას წარმოადგენს.

პორტრეტებით საკმაოდ მდიდარია პოემა „სადღეგრძელო“. პოეტი კალმის რამდენიმე მოსმით აცოცხლებს დიდებული ადამიანების სახეებს. მართალია, თითქმის არაფერს ამბობს მათს გარეგნობაზე, ძირითადად ღვაწლზე ამახვილებს ყურადღებას, მაგრამ მიუხედავად ამისა, საკმაოდ ცხადი წარმოდგენა გვექმნება მათ იერსახეზეც.

ამრიგად, გრიგოლ ორბელიანი განსაკუთრებული ინტერესს ამჟღავნებს თავისი თანამედროვე სოციუმის ტიპაჟზე. იცნობს ადამინთა მისწრაფებებს, ხასიათებს და გულითადად თანაუგრძნობს მათ; ახერხებს გაგვიზიაროს მათი გულისნადები, ლაკონიური პოეტური პასაჟებით შექმნას დაუვიწყარი პორტრეტები, რომლებიც არა მარტო კონკრეტული პიროვნების სახეს გვიჩვენებს, არამედ გარკვეულ წარმოდგენებს გვიქმნიან იმ სოციალურ ჯგუფზეც, რომლებსაც ისინი განეკუთვნებიან. ამით გრიგოლ ორბელიანი კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ ის ევროპული რომანტიზმის წარმომადგენელია, ასევე ქმნის ტიპურ სახეებს. რაც რეალისტური მწერლობას უმზადებდა საფუძველს.

Resume

Portraits in Grigol Orbeliani's lyric

Guram Bakhtadze, BSU, Associate Professor of Georgian Philological Department

The portrait as a fictional feature is mainly found in the epic genre, although Grigol Orbeliani's lyrics show some peculiarities in this regard. The poet draws portraits in lyrical creations, whose artistic content deserves special study. These peculiarities in the poetry lyricist Romantic poetry have some ideas in this article. It turns out that Orbeliani is a distinctive portraitist. His characters are typical types of different social groups.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. დიმიტრი ყიფიანი, მემუარები, სიმონ ხუნდაძის რედაქციით, შენიშნვებით და წინასიტყვაობით, ტფილისი 1930. ელექტრონული ვარიანტის ვებგვერდი - <http://dSPACE.gela.org.ge/bitstream/123456789/6458/3/Dimitri%20Kipiani-Memuarebi.pdf>.
2. ქართული ლიტერატურული კრიტიკის ისტორიისათვის ქრესტომათია, შემდგენელი სოლომონ ხუციშვილი, თბილისი, სამეცნიერო მეთოდური კაბინეტის გამომცემლობა, 1954 წ.
3. წერეთელი აკაკი, თხზულებანი, გამომცემლობა საბჭოთა საქართველო, თბილისი 1980 წ.
4. http://www.nplg.gov.ge/ebooks/authors/grigol_orbeliani/poema/sadgedrdzelo
5. http://www.nplg.gov.ge/civil/statiebi/saskolo/Tornike_eriTavi.htm
6. <http://poetry.ge/poets/grigol-orbeliani/poems/1343.mukhambazi-nu-masmev-ghvinos.htm>
7. <http://poetry.ge/poets/grigol-orbeliani/poems/1331.davberdi.htm>
8. <http://kids.ge/poesy-verse?id=1115>
9. <http://poetry.ge/poets/grigol-orbeliani/poems/1337.iaralis.htm>
10. <http://kartvelologybooks.tsu.ge/uploads/book/>